

5. května 1986

O CELOST BARTHOVY THEOLOGIE

(2.pokračování)

Jač v Jirchářích 6.2.1986

Karl Barth se narodil
10. května 1886

TŘICÁTÁ LÉTA (Závěr)

V době připojení Rakouska k Říši přednáší Barth o politické a bohoslužbě, která v sobě může zahrnovat i aktivní odpor proti jistým mocipánům. Ve spisku Ospravedlnění a právo (1938) ukazuje, že spolu s Božím ospravedlněním se také lidské právo stává předmětem křesťanského vyznání. Odmítá učení o dvou říších, jež je zdrojem politické pasivity. Jde mu o christologické pojetí státu. Demokracie je státní forma, která nejvíc odpovídá evangeliu. Jde o aktivní, odpovědnou účast na státě. Když církev zvěstuje Boží ospravedlnění, slouží tím také nejlépe vztyčení a zachování lidského práva.

V dopise Hromádkovi z 19.září 1938 píše, že nyní každý český vojak bude stát a padat nejen za svobodu Evropy, nýbrž také pro křesťanskou církev. Vyzýval k ozbrojenému odporu proti agresí. Tak mluví theolog, jeho slova mají nyní dosah nejen politický, ale i vojenský.

Jinde píše, že kdo je principiální nepřítel Židů, je principiální nepřítel Kristův. Antisemitismus je hřích proti Duchu svatému.

V Holandsku odmítl předcenzuru svého projevu kvůli strachu před Německem, protože ani v nejmenším nechtěl přispět k hitlerovské Evropě. K žádosti, aby se zřekl politických projevů, řekl, že kdo mluví theologicky, mluví implicitně a explicitně i politicky.

ČTŘICÁTÁ LÉTA

V odporu proti Hitlerovi jde o pokus zdaržit revoluci nihilismu. V hitlerismu se projevil omyl Lutherův, pokud jde o poměr zákona a evangelia, světského a duchovního řádu, kterým bylo posílněno přirozené pohanství Němců.

Váška je nezbytná. Bart se ve čtyřiapadesáti letech přihlásil k ozbrojené pomocné službě a měl pak připravenou ve své ložnici helmu, kompletní uniformu, pušku včetně bajonetu. Ale také tehdy chodil do kina, především na filmy "nesmrtelné Marlene Dietrich... Ještě se neví, v kterém svazku Dogmatiky nalezne zmínku: Snad v eschatologii, protože přeznamenává takový mezní případ?"

Roku 1941 navštívil Bartha Bonhoeffer, když cestoval po Švýcarsku v tajném poslání Abwehru. Vyprávěl Barthovi o záměru vytvořit generálskou vládu, která chtěla zastavit německé jednotky na tehdejších frontách a v obsazených oblastech a na této bázi vyjednávat se spojenci. Bonhoeffer ustrnul, když mu Barth řekl, že považuje za nemožné, že by na to spojenci přistoupili. Vztah mezi Barthem a Bonhoefferem by stál za zvláštní zamyšlení, má v sobě až cosi tragického, jak ještě uslyšíme.

Svezky KD III přinesly učení o stvoření. Barth ukazuje na meze přírodovědy, nechce-li být pohanickou gnozí nebo náboženským učěním a na úkol theologie v popisu Stvořitelova díla. Vyjadřuje vztah Boží smlouvy a stvoření. Proti analogia entis mluví o analogia relationis, nejde o podobnost v bytí ale v setkání.

Barth psal za války poselství do jiných zemí, očekával to od Ženevského úřadu ekumeny, ale ta mlčela. Otrásllo jím, když vláda v Bernu vydala nové asylové právo, aby zdarželo proud židovských uprchlíků.

Všechna Barthova důležitější vyjádření o státu, válce, odporu od roku 1938 vydal v knize *Eine Schweizer Stimme* v roce 1945. Je zdrojem poučení, např. pro silnou teologii státu, která je u nás velmi oslavena, stejně tak jako pojem občanství v teologii.

Stuttgartské vyznání viny z roku 1945 znelo Barthovi příliš nekonkrétně. Bylo i u nás hodně vyzdvihováno. V přednášce *Obec křesťanů a obec občanů* říká, že stát je mimo církev, ale ne mimo vládařský okruh Kristův a odmítá přirozenoprávní odůvodnění státu i učení o svézákonnosti světa.

V *Dogmatice* se zabývá anthropologií. Člověk Ježíš jako zjevující se Boží slovo je pramenem poznání lidské bytosti stvořené Bohem. Barth rozlišuje mezi fenomény lidského a skutečným člověkem a vyřazuje se Fischtem, Nietzschem a Jaspersen. Tohoto basilejského kolegu respektoval a vážil si jeho pozornosti k prvním i posledním otázkám lidského bytí.

Roku 1948 navštívil Barth Maďarsko. V přednášce *Křesťanský sbor v proměnách státních pořádků* ukazuje na pokušení pro křesťanský sbor upnout se na starý řád v opozici k novému, nebo se přizpůsobit stranicky novému řádu, anebo se ve falešné neutralitě stáhnout na nepolitickou vnitřní linii. Naopak křesťanský sbor má vyzvat zástupce starého i nového pořádku společně k pokoře, k Boží chvále a k lidskosti, pozvat je k důvěře ve velkou změnu v Kristově smrti a vzkříšení.

Později se Barthovi zdálo, že jeho přátelé v Maďarsku jdou příliš daleko ve směru poklony před novým řádem. Na Brunnerovu otázku, proč Barth nevyzývá k vyznání proti komunismu, podobně jako to dělal proti nacionálnímu socialismu, Barth odpovídá, že Kristova církev nesoudí principiálně, ale od případu k případu, nové jevy hodnotí nově. Rozdíl je i v tom, že bolševismus je na Západě sotva komu pokušením zbožšťovat jej, jak tomu bylo při hnědém nebezpečí. Církev nemůže říkat ještě jednou to, co každý může denně číst v novinách.

Církev mezi Západem a Východem (1949) - říká Barth - se nemá přidávat na jednu stranu ani pro Východ s jeho totalitárními hrůzami, ani pro Západ, pokud tento dává Východu stále ještě důvod k oprávněné kritice. Cesta sboru Ježíše Krista musí být ve velké svobodě jinou, třetí, vlastní cestou.

V Amsterodamu měl přednášku *Nepořádek světa a Boží spasitelný plán*. "Postavil věc na hlavu" tím, že mluvil nejprve o Božím spasitelném plánu a teprve pak o zmatení světa. Jinak se utkví v popisech a hodnoceních. Kritizoval pojetí, jakoby křesťané museli vyřídit to, co přece může uskutečnit jen Bůh sám. On neodstoupil svou vládu nám. Máme být jeho svědky a s tím budeme mít plné ruce práce.

Na přípravných pracích pro Amsterodam postrádal řeč o příchodu Kristově, Boží prozřetelnosti, o Duchu svatém a na druhé straně o vlastnictví, kapitálu a úrocích. Tato přednáška je vzorovým příkladem toho, co je to theologický přístup k problematice světa. Na našich farácích se v rozhovorech provádějí rozbor a hodnocení, všude se mluví o tomtéž, ale chybí theologický přístup. Právě protože je tu nejprve theologie, má theolog také co říci k věcem hospodářským a sociálním. Krásný příklad celosti Barthovy theologie.

(Dokončení příště).

"MIRACLE CURE"

Extra! Extra!
Read all about it, The pinball
Wizard in a miracle cure!
Extra. extra, read all about it
Extra! Extra!
Right now! Right now!
Story and pictures
Pinball bonanza
A mother's joy
World tour, showtimes, lessons and lectures
Extra! Extra!

"SALLY SIMPSON"

The Who

Outside the house Mr. Simpson announced
That Sally could not go to the meeting
He went on cleaning his back Rolls Royce
She ran inside weeping
She got to her room and tears splashed the picture of the
new Messiah
She picked up a book of her father's life
And threw it on the fire
She knew from the start
Deep down in her heart
But her mother said, never mind, your part
Is to be what you'll be
The theme of the sermon was "Come Unto Me"
Love will find a way
So Sally decided to ignore her Dad
And sneak about anyway!
She spent all afternoon getting ready
And decided she'd try to touch him
Maybe he'd see that she was free
And talk to her this Sunday
She arrived at six
And the place was swinging
To gospel music by nine
Group after group appeared on the stage
And Sally just sat there crying
She bit her nails looking pretty as a picture
Right in the very front row
One of the faithful came on the
Stage and shouted "Here we go!"
The crowd went crazy
As Tommy hit the stage!
Little Sally got lost as the police bossed
The crowd back in a rage!
Tommy
Your happy welcome is like a favour
I must now return
The darkness of my childhood passed
And flames of love now ~~will~~ burn
The pinball game I play so well
Reflects a way of life
This meeting is just another game
Let's play to win tonight

There's more at the door
They'll come through the floor
There's more at the door
Tommy
We need more room
Build an extension
A colourful place
Spare no expense now
Come to me Welcome!

"T.V. STUDIO"

Nora
He'll raise your weary spirits high
My son will reach your silent hearts to take
Every home will have his picture
Pilgrims all will touch his hand
Pinball tables gold and silver
Altars to the Master's plan
Tommy camps in every city
Millions flocking, in like sheep
What they want ain't cheap's pity
But who am I, to upset their dreams?

"TOMMY'S HOLIDAY CAMP"

Uncle Ernie
Good morning, converts!
I'm your brother Ernie and I welcome you to Tommy's Holiday Camp
The camp with the difference
Never mind the weather,
When you come to Tommy's
The holiday's forever Welcome!
Get your Tommy T-shirts and your stickers
And your Tommy mirrors to smash
Don't rush - keep steady!
Have your money ready
Buy your way to heaven
That comes to one pound seven
Bless you, love
Buy your Shades, and earplugs here
Keep in line, I've got huge supply
Get your Tommy record
You can really hear him talk
Tommy pics and badges
Half a nicker for the cork
You lucky people

"WE'RE NOT GONNA TAKE IT"

Converts
These procey ddals, don't teach us
Your freedom doesn't reach us
Enlightenment excapes us
Awareness doesn't shape us
How can all this trivia
Take us to the goal you reached?
We come here to be like you
Find the world you preached
Tommy
Welcome to the camp
I guess you all know why we're here
My name is Tommy and I became aware this year
If you want to follow me

Her cheek hit a chair and blood trickled down
Mingling with her tears
Try to walk the path I walked -
Never mind the pain and fear
Each one of you has freedom
In your heart - without my grace
Let me see you raise your hands
See joy upon your face
The Who
The crowd went crazy!
As Tommy left the stage!
Little Sally was lost for the price of a touch
And a gash across her face!
Her pretty face!

Sixteen stitches put her right
And, her Dad said,
"Do't say I didn 't warn yet!"
Sally got married to a rock musician
Who come from California
Tommy always talks about the day
The disciples all went wild
Sally still carries a scar on her cheek
To remind her of his smile

"WELCOME"

Tommy
Come to my house
Be one of the comfortable people
Come to this house
We re drinking all night
Never sleeping

Milkman come in!
And you, baker
Little old lady come
And you, shoemaker
Come to this house!
In to this house
Frank and Nora
Come to this house
Be one of us
Make this your house
Be one of us

Tommy
You can help
To collect some more in
Young and old people
Let's get them all in!
Come to this House!
Into this house!
Ask along that man with a big
Red carnation
Bring single person from
Victoria Station
Go into a hospital and bring
The nurses and patients
Everyone go home and fetch their relations
Tommy, Frank, and Nora
Come to this house
Be one of the comfortable people
Lovely bright home
We re drinking all night never sleeping
Frank

You've got to play pin ball
And put in your ear plugs
Put in your eye shades
You know where to put the cork!
Hey you, gettin drunk
So sorry I got, you sussed
Hey you smokin mother nature
You missed the bus
/ Hey old hung up mister normal
Don't try to gain my trust
Cause you ain't gonna follow me
Any of those ways
Although you think you must!
Now you can't hear me
Your ears are truly sealed
You can't speak either
Cos your mouth is filled
You can't see nothing and pinball completes the scene
Here come willing helpers
To guide you to
Your very own machines
Converts
We're not gonna take it
Never did and never will
We don't have to take it
Gonna brake it!
Gonna shake it!
Let's forget it better still
We're not gonna take it
Never did and never will
We don't want no religion
And as far as we can tell
We ain't gonna take you
Never did and never will
We're not gonna take you!
We forsake you!
Gonna rape you!
Let's forget you better still

"LISTENING TO YOU / SEE ME, FEEL ME"

Tommy
See me, feel me, touch me heal me
Voices
Listening to you I get the music
Gazing at you I get the heat
Following you I climb the muntain
I get excitement at your feet!
Right behind you I see the millions
On you I see the glory
From you I get opinions
From you I get the story

Kdyby 1000 klarinetů: hra s tematikou míru?

Od prvního provedení Kdyby 1000 klarinetů v Divadle Na zábradlí uplynulo už 26 let. Nové nastudování v Divadle Semafor - prem.15.12. 1980 - bylo proto sledováno nejen s jistou zvědavostí, ale i surčitými pochybnostmi, zda se dnešnímu semafor-skému týmu kolem Jiřího Suchého podaří zesoučasnit dialog a vřadit jej tak do dnešních uměleckých i společenských kontextů.

Celé lepoporelo, jak jej autor Jiří Suchý označil už v původní verzi, stojí ovšem na silném nápadu, který sám o sobě je aktuální dodnes. Zbraně se přemění v hudební nástroje. Nápad sám by samozřejmě nestačil, ale ve spojení s osobitou Suchého poetikou, se mohl stát nosnou konstrukcí neotřelého dramatického útvaru. Suchému se často dařilo vytvářet jevištní básně, které nejen okouzlovaly, ale i vychovávaly a utvářely estetické i životní názory u mnohých z dnešní střední generace.

Suchého jemný intelektuální humor, plný slovních hříčků, je ovšem nemyslitelný bez divákovy maximální aktivity v kontaktu s herci. Inscenační provedení Klarinetů v hradeckém "Reflektoru" bylo však poznamenáno diváckou nezúčastněností natolik, že Suchého básnický jazyk ůstl do prázdna a jaksi samoúčelně hluše. Mister Kornet Jiřího Suchého, tentokrát bez slamáčku a silně divadelně stylizovaný, sice nezářel falšně, ale trpěl určitou bezradností nad textem zvláště tam, kde by měl text posloužit k dějovému posunu syžetu hry. Suchý-autor nenašel v Kornetovi víc příležitostí pro uplatnění osobitosti Suchého-interpreta. Projevuje se to hlavně v druhé části inscenace, kdy se pohybuje na scéně bez vnitřní logiky, která by vycházela z celkového pojetí postavy a jejího vývoje. Suchého renomé bylo jakžtakž zachováno v dialogích s Terezou /Evitou/, která v podání Jindry Bartošové deklamovala jistě samo o sobě hezké věty o všeobecném lidství, avšak s horlivou úpěnlivostí naivní studentky, jenž si je den předem nadělala ze středoškolské čítanky. Celá její role tak zůstává v intencích postavy ze sentimentálně-impotentního televizního seriálu o dnešních maturantech. To, že v Klarinetech neztrácí Suchý osobitost vedle namicovité Bartošové, by pro něho však nemělo být důvodem k spokojenosti.

V čem Suchý ale nemůže zklamat je interpretace písniček Jiřího Šlitra, které zpívá s bravurní jistotou a přehledem, vědom si jejich nadčasovosti. Připomenutí Šlitrových písní tak patří k největším kladům inscenace, i když v porovnání s nimi nedopadá několik melodií Ferdinanda Havlíka zrovna nejhůř.

S hereckých výkonů stojí za povšimnutí asi nejvíce Jitka Nováková se svou zvláštní pěvecko-hereckou naivitou; její Stella vchází v bílém kloboučku do hry bezelstně jakoby z jiného světa. Upoutala také Zuzana Buriánová, které se podařilo celkem bezpečně výrazně i výstižně charakterizovat dvě groteskní podoby Sestřenice.

Vrcholem inscenace, podle mého, stává se klauniáda, v které mimickou dovedností prokazuje pohybově nadaný Ivan Podobský, ale i muzikant Evžen Jegorov. Ve vyjádření nadutosti atuposti oficíra Helmutha, a vzápětí v jeho zesměšnění vojáčkem Klausem, se projevuje semafor-ská schopnost optimismu i ve chvílích, kdy jsou předváděny neradostné stránky světa. Tato schopnost se však zcela vytrácí v podivné "Rapsodii in bum", kdy je válka dirigována jako mohutný orchestr; ovšem hudební nástroje jsou zde zastoupeny střelbou kulometů, dělostřeleckými kanoádami a výbuchy padajících bomb. Scéna působí monotóně a její burcuje-jící charakter, který měl být podle záměru inscenátorů zřejmě jakýmsi mementem pro diváky, tak spíše nudí. Navíc použití takových rekvizit, které jakoby byly přímo vytáhnuty z arzenálů studené války, nepřispívá k celkovému vyznění inscenace nijak povzbudivě. Nepříznivě se to odrazilo v jejím samotném závěru.

Konec hry je prostým a přitom logickým vyústěním daného námětu. Vše se navrácí do původního stavu - velká proměna končí opět proměnou - hudební nástroje se mění zpět ve zbraně. Avšak nezůstává zde už jenom jeden oblodný armádní monolit, jako ztělesnění všeho protilidského,

nýbrž tvoří se tabory dva. Sice v poněkud odlišném režijně ideovém pojetí, ale se stejnými zbraněmi, tentokrát namířenými proti sobě. Přitom nechybí ony vhodně volané rekvizity, aby snad diváci nezůstali na pochybách, kdo to s tím světem myslí dobře a kdo špatně.

Do podtitulu hry Kdyby 1000 klarinetů si inscenátoři vepsali "upraveno vzhledem k současnosti", což u leckoho mohlo vzbuzovat i naději, že se Semafor bude ubírat cestou neotřelého a neschematického pohledu na současnou světovou situaci. Je nasnadě, že dnes hýbe skoro celým světem téma války a míru.

V současné době se však /alespon na naší straně Evropy/ děje kolem míru něco, co už kdosi výstižně žá nazval "mírovou hysterií". Kvůli míru a za mír se manifestuje, podpisuje, pracuje navíc o nedělích, běhají atleti, závodí cyklisté, leze se i po horách. Své utrousila již také nejedna divadelní scéna. K takovým se inscenací Klarinetů připojilo i Divadlo Semafor. Činí to ale tak důkladně, že diváci, už tak dost vynervovaní běžními masmédií, odcházejí po skončení hry ne-li zklamáni, tak přinejméněm v rozpacích.

Semafor měl námětem, vpravdě antimilitaristickým, v Klarinetech velkou příležitost vyjádřit se k mírové tematice nově a neotřele v intencích svého básnického účinku. Nabytí této příležitosti zůstalo ke škodě nejen diváků, nýbrž i k jeho vlastní. Divadelní zpracování námětu "velké proměny" zůstalo třet někde uprostřed současného "mírového třeštění".

JH

mám hrozný strach
že za mnou
se plíží tmou
postrach
státních drah
já nemám totiž
a to mám potíž
lístek do rychlíku
za poslední halíže
dal jsem do talíže
držkovou polívku
teď strachem
před postrachem
utíkám
z talíže
za tři halíže
polívku
bryndám

....

/máme z toho poučení
že podvádět lehké není
zvláště ne česdó
to je chytrá organizace/

JH